

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка

Кафедра права, філософії та політології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Завідувач кафедри
Чорний О.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Земельне право

Освітня програма Середня освіта (Історія)

**галузь знань: 01. Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта (Історія)**

2020 – 2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології.

Протокол № 1 від “31” серпня _____ 2020 року.

Розробники: Ятченко Євген Олександрович, доцент кафедри права, філософії та політології, кандидат юридичних наук, доцент _____

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Земельне право” є формування системи знань про земельні правовідносини, інститути земельного права; опанування на базі отриманих раніше знань з інших дисциплін, зокрема науки теорії держави і права, цивільного права, певним інструментарієм науки земельного права, вивчення базових положень земельного законодавства щодо правового регулювання відносин з ефективного використання та охорони земель тощо. Навчальна дисципліна «Земельне право» максимально наближена до нагальних потреб суспільства, а тому її опанування дозволить в значній мірі сформувати в студентів реальні навички юриста.

Здійснення захисту земельних прав можливе лише тоді, коли захисник добре володіє положеннями земельного права. Під час вивчення дисципліни мають використовуватися міжнародні договори з регулювання земельних відносин, які ратифіковані Верховною Радою України, рішення Конституційного Суду України та постанови Пленуму Верховного Суду України, судова практика тощо. Студентам рекомендується постійно вивчати матеріали часописів «Офіційний вісник України», «Відомості Верховної Ради України», «Право України», «Вісник Верховного Суду України», «Юридичний вісник України» та ін., а також користуватися соціологічною інформацією.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Земельне право” є поглиблене вивчення та творче осмислення студентами базових положень земельного права, набуття знань, вмінь та навичок, що дозволяють вільно орієнтуватися в земельному законодавстві, використовувати надбання науки земельного права для вирішення професійних завдань та аргументації власної точки зору з приводу прийнятого за конкретним завданням рішення.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість годин:	90	
- лекції	22	
- практичні / семінарські	12	
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	56	

Статус навчальної дисципліни _____ вибіркова _____.

Передумови для вивчення дисципліни «Земельне право» полягають в опануванні: базових положень теорії права, що вивчаються в навчальних дисциплінах «Теорія держави і права», «Цивільне право», базових положень про захист прав особи, які вивчаються в навчальній дисципліні «Цивільний процес», положень про правопорушення, які вивчаються в навчальній дисципліні «Адміністративне право».

Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: зміст та систему правового регулювання земельних відносин; історію становлення і розвитку земельного права в Україні; стан основних проблем та джерела земельного права; положення щодо суб'єктного складу та об'єкти земельних правовідносин; особливості набуття та реалізації прав на землю; особливості обмежень та обтяжень прав на землю; категорії земель та особливості їх використання і охорони; систему землеустрою в Україні; органи, які здійснюють управління і контроль за використанням земель;

вміти: вільно орієнтуватися в земельному законодавстві; робити аналіз та тлумачити чинне земельне законодавство; класифікувати суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин, виділяти їх ознаки; визначати державний орган, у компетенцію якого входить вирішення конкретного завдання щодо управління і контролю у земельній сфері; виділяти особливості конкретного права особи на земельну ділянку; здійснювати класифікацію прав та зобов'язань у земельних правовідносинах.

Критерії оцінювання результатів навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Земельне право» студенти мають виявити при написанні письмових робіт вміння систематизувати знання, отримані під час самостійного опрацювання матеріалу, логічно та лаконічно їх викладати у короткому есе на запропоновану викладачем тему.

Під час усного опитування студенти мають виявити навички творчого опанування лекційного матеріалу та додаткової літератури, вміння сформулювати та відстояти власну позицію з конкретного питання земельного права.

При підготовці доповідей студенти мають виявити вміння узагальнювати позиції науковців із окремого питання земельного права, формувати власну позицію, володіти вмінням донести отриману ними інформацію до інших студентів тощо.

Під час складання заліку студенти мають продемонструвати фундаментальні знання з земельного права та вміння їх застосовувати до конкретних ситуацій.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики результатів навчання з «Земельне право» є: письмові роботи у вигляді есе, реферати, доповіді, виступи на семінарах.

Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення земельного права.

Тема 1. Предмет, метод, принципи і система земельного права

Поняття, предмет та метод земельного права. Засоби та способи правового регулювання. Історичний та сучасний досвід регулювання земельних відносин. Регулювання земельних відносин за часів римського права та в добу Середньовіччя. Земельний лад в Україні за часів дореволюційної Російської імперії та радянської доби. Формування вітчизняного земельного

законодавства. Принципи та система земельного права. Використання загально-правових принципів у земельному праві. Галузеві принципи земельного права. Система науки земельного права та її місце в системі права України. Земельно-правові норми. Взаємозв'язки земельного права з іншими галузями права. Джерела земельного права України. Структура земельного законодавства. Підзаконні нормативно-правові акти в земельному праві. Земельне законодавство і норми міжнародного права.

Тема 2. Земельні правовідносини

Поняття, ознаки та види земельних правовідносин. Земельні відносини як складова виробничих суспільних відносин. Ознаки земельних правовідносин. Класифікація земельних правовідносин за інститутами земельного права. Правовідносини у сфері власності на землю. Правовідносини у зв'язку із здійсненням землекористування. Правовідносини щодо управління використанням і охороною земель. Охоронні земельні правовідносини. Поділ земельних правовідносин за їхнім основним господарським призначенням. Поділ земельних правовідносин за функціональним призначенням. Регулятивні та охоронні правовідносини. Матеріальні та процесуальні земельні правовідносини. Склад земельних правовідносин. Суб'єкти земельних правовідносин та їх правовий статус. Поділ суб'єктів земельних правовідносин за змістом прав та обов'язків. Органи влади і місцевого самоврядування. Власники землі і землекористувачі. Об'єкти земельних правовідносин. Земельні ділянки та права на них як об'єкти земельних правовідносин. Юридичний та фактичний зміст земельних правовідносин. Обставини, які впливають на зміст земельних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин. Договори та інші правочини. Приватизація земель.

Тема 3. Землеустрій та державне управління земельним фондом

Регулювання земельних відносин державою. Нормативне регулювання земельних відносин. Органи управління у галузі використання та охорони земель. Класифікація державних органів в залежності від обсягу компетенції. Загальні, міжгалузеві, галузеві та спеціально уповноважений орган з питань земельних ресурсів. Повноваження Верховної Ради України щодо регулювання земельних відносин. Повноваження КМ України щодо земель державної власності. Повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевої влади щодо розпорядження землями. Повноваження Міністерства екології та природних ресурсів України, інших міністерств та відомств. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Земельний фонд як об'єкт правового регулювання. Заходи щодо збалансування використання і відновлення земельних ресурсів. Мета управління земельним фондом. Функції управління в галузі використання та охорони земель. Планування, координація, організація, регулювання і контроль як функції управління земельних правовідносин. Спеціальні функції управління. Землеустрій та державний земельний кадастр. Суб'єкти землеустрою. Землевпорядний процес як форма землеустрою. Державний земельний кадастр. Призначення та основні завдання земельного кадастру. Державна реєстрація земельних ділянок. Контроль за використанням та охороною земель. Державні органи, які здійснюють контроль. Форми та методи здійснення державного контролю за охороною земель. Моніторинг земельних ресурсів.

Тема 4. Правовий режим земель в Україні

Загальна характеристика правового режиму та класифікація земель в Україні. Загальний, особливий та спеціальний режим земельних ділянок. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення. Сільськогосподарські угіддя. Землі житлової та громадської забудови. Земельні ділянки для будівництва та обслуговування житлових будинків. Містобудівна документація та правила забудови. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Природні території та об'єкти. Штучно створені природні об'єкти. Землі оздоровчого призначення. Курорти. Землі рекреаційного призначення. Території пансіонатів, туристичних баз тощо. Землі історико-культурного призначення. Об'єкти, які мають історико-культурну цінність. Охоронні зони. Землі лісового фонду. Правовий режим лісів. Землі водного фонду. Особливості правового режиму. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Землі запасу. Зміна категорії земельної ділянки.

Тема 5. Гарантії прав на землю

Поняття, зміст та види гарантій прав на землю. Гарантії захисту прав на землю. Конституційна основа гарантій захисту прав на землю. Випадки позбавлення права власності на земельну ділянку. Гарантії, пов'язані з відшкодуванням збитків власникам землі та землекористувачам. Підстави для відшкодування збитків. Гарантії, пов'язані з розв'язанням земельних спорів. Підстави звернення до суду за вирішенням земельних спорів. Способи захисту прав на землю. Речово-правові способи захисту прав на землю. Зобов'язально-правові способи захисту прав на землю. Спеціальні способи захисту земельних прав. Інші способи захисту прав на землю. Відновлення стану земельної ділянки, який існував до порушення прав. Рекультивация порушених земель. Визнання угоди щодо земельної ділянки недійсною. Припинення дій, що порушують суб'єктивне земельне право. Правове забезпечення відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам. Підстави для відшкодування збитків. Обчислення розміру заподіяних збитків. Вирішення земельних спорів. Судовий захист. Причини виникнення земельних спорів. Предмет земельного спору. Класифікація земельних спорів за змістом. Вирішення земельних спорів органами місцевого самоврядування. Повноваження органу влади з питань земельних ресурсів. Винесення та виконання рішення.

Тема 6. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

Поняття та зміст юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Правові аспекти відповідальності, пов'язані з земельним правом. Негативні правові наслідки. Неправомірна поведінка. Функції відповідальності за порушення земельного законодавства. Земельне правопорушення. Суб'єкти та суб'єктивна сторона. Земельних порушень. Об'єкти земельних правопорушень. Зміст земельних правопорушень. Об'єктивна характеристика земельного правопорушення. Види земельних правопорушень. Порушення вимог раціонального використання та охорони земель. Порушення прав та інтересів власників і землекористувачів. Земельні порушення екологічної спрямованості. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Кримінальна відповідальність. Злочини, що мають екологічний характер. Злочини економічного характеру. Злочини, що посягають на землю як на об'єкт державного управління. Злочини, які мають безпосереднє відношення до того, що вирощується на землі. Адміністративна відповідальність. Земельні правопорушення вчинені посадовими особами. Види порушень земельного законодавства, передбачені кодексом України про адміністративні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність. Особливості, обумовлені специфікою предмета цивільно-правового регулювання. Підстави для застосування заходів цивільно-правової відповідальності. Дисциплінарна та майнова відповідальність. Земельний устрій як об'єкт дисциплінарних проступків.

Змістовий модуль 2. Права та зобов'язання у земельному праві.

Тема 7. Право власності на землю в Україні

Право власності на землю та особливості його об'єкту. Право власності як комплексний інститут земельного права. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Непорушність права власності. Суб'єкти права власності на землю. Володіння, користування та розпорядження як правомочності власника. Земельна ділянка як об'єкт права власності на землю. Встановлення меж земельної ділянки. Форми власності на землю. Право приватної власності. Право комунальної власності на землю. Право державної власності. Право власності Українського народу. Особливості права спільної власності на землю. Право спільної часткової власності та його здійснення. Право спільної сумісної власності. Набуття та припинення права власності на земельні ділянки. Підстави набуття права власності на земельну ділянку. Спеціальний порядок набуття права власності на земельну ділянку. Приватизація земельної ділянки. Підстави припинення права власності. Відчуження земельної ділянки за рішенням власника. Відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб. Конфіскація земельної ділянки за рішенням суду. Захист права власності. Засади захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Віндикаційний та негативний позови. Зобов'язально-правові способи захисту права власності.

Тема 8. Земельні сервітути та обмеження прав на землю

Поняття, ознаки та види земельних сервітутів. Сервітут як право обмеженого користування чужим майном. Сутність земельного сервітуту. Обслуговуюча земельна ділянка та мета її використання. Право власника панівної ділянки на користування чужою земельною ділянкою. Види земельних сервітутів. Постійні та строкові земельні сервітути. Сільські сервітути. Дорожні, водні та інші сервітути. Міські сервітути. Виникнення та встановлення земельних сервітутів. Договір про земельний сервітут. Істотні умови та форма договору. Предмет договору про земельний сервітут. Державна реєстрація договору. Встановлення земельного сервітуту спадкодавцем. Примусове встановлення земельного сервітуту судом. Припинення земельних сервітутів. Підстави для скасування земельного сервітуту. Поєднання в одній особі суб'єкта земельного сервітуту та власника земельної ділянки. Відмова особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут. Рішення суду про скасування земельного сервітуту. Закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут. Невикористання земельного сервітуту. Порушення умов користування сервітутом. Припинення сервітуту на вимогу власника земельної ділянки. Інші обмеження прав власника на земельну ділянку. Обмеження щодо використання земельних ділянок. Заборона на провадження певних видів діяльності. Встановлення охоронних зон, зон санітарної охорони, зон особливого режиму використання земель, санітарно-захисних зон тощо.

Тема 9. Види права землекористування

Право постійного землекористування. Сутність права постійного землекористування. Виникнення права постійного землекористування. Земельна ділянка, що перебуває у державній або комунальній власності як об'єкт постійного землекористування. Державні та комунальні підприємства, установи і організації як суб'єкти права постійного землекористування. Релігійні організації як суб'єкт права постійного землекористування. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам. Умови і строки розробки проектів відведення земельних ділянок. Висновок про надання земельної ділянки у постійне землекористування. Правові засади оренди землі. Суб'єкти та об'єкт орендних правовідносин. Договір оренди землі. Істотні умови договору оренди землі. Права та обов'язки землекористувачів. Зміна, припинення і поновлення договору оренди землі. Суборенда. Закінчення строку договору оренди. Розірвання договору оренди за згодою сторін. Дострокове розірвання договору оренди за рішенням суду. Концесійне право землекористування. Державна реєстрація земельних ділянок. Внесення відомостей про земельні ділянки в державний реєстр земель. Книга записів державної реєстрації договорів оренди землі. Емфітевзис та суперфіцій. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Строк дії договору емфітевзису. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови. Підстави та порядок припинення суперфіцію. Захист речових прав на чуже майно.

Тема 10. Правове регулювання плати за землю

Поняття плати за землю. Земельний податок та орендна плата. Вартісна основа плати за землю. Мета запровадження плати за землю. Нормативно-правова база для визначення розмірів плати за землю. Фактори, які впливають на розмір земельного податку. Порядок визначення розмірів ставок земельного податку та орендної плати. Методика та система розрахунку ставок плати за землю. Коефіцієнти до відповідного земельного податку. Надходження платежів за землю та їх використання. Пільги щодо плати за землю. Обчислення і строки сплати земельного податку. Дані державного земельного кадастру як підстава нарахування земельного податку. Перегляд неправильно нарахованого податку. Орендна плата. Розмір, форма і строки внесення орендної плати за землю. Грошова, натуральна та відробіткова форми орендної плати. Граничні розміри орендних ставок. Відповідальність платників за несвоєчасну сплату земельного податку та орендної плати. Контроль за правильністю обчислення і справляння земельного податку. Прострочення сплати. Недоїмка. Розгляд судом спорів щодо плати за землю.

Тема 11. Правові засади угод щодо земельних ділянок

Правові засади купівлі-продажу земельних ділянок. Договір відчуження земельної ділянки. Підстави для укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки. Державний акт на право власності продавця на земельну ділянку. Переважне право на придбання земельної ділянки. Обтяження земельної ділянки заставою. Вартість земельної ділянки. Безоплатна передача земельної ділянки. Приватизація земельної ділянки. Порядок приватизації земельної ділянки. Розмір земельної ділянки, що підлягає приватизації. Проект відведення земельної ділянки. Рішення про передачу у

власність. Право дарування та успадкування земельних ділянок. Форма договору дарування земельної ділянки. Нотаріальне посвідчення. Право на відмову від прийняття подарунку земельної ділянки. Спадкування земельної ділянки. Заповіт власника земельної ділянки як підстава для спадкування. Спадкування за законом. Правила спадкування земельної ділянки. Свідоцтво про спадкування земельної ділянки. Спадкування земельної ділянки фермерського господарства. Виникнення права приватної власності земельної ділянки за давністю користування. Обмін та застава земельних ділянок. Угода про обмін. Угоди із земельними ділянками, на яких розміщені будівлі. Застава земельної ділянки як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Предмет застави. Межі земельної ділянки, яка передається у заставу. Згода співвласників на передання земельної ділянки у заставу.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
л		пр	лаб.	інд.	срс	л		пр	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальні положення земельного права												
Тема 1. Предмет, метод, принципи і система земельного права	9	2	2			5						
Тема 2. Земельні правовідносини	7	2	2			5						
Тема 3. Землеустрій та державне управління земельним фондом	9	2	2			5						
Тема 4. Правовий режим земель в Україні	9	2	2			5						
Тема 5. Гарантії прав на землю	7	2	2			5						
Тема 6. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 1	50	12	8			30						
Змістовий модуль 2. Права та зобов'язання у земельному праві												
Тема 7. Право власності на землю в Україні	9	2	2			5						
Тема 8. Земельні сервітути та обмеження прав на	7	2				5						

землю												
Тема 9. Види права землекористування	9	2	2					5				
Тема 10. Правове регулювання плати за землю	7	2						5				
Тема 11. Правові засади угод щодо земельних ділянок	8	2						6				
Разом за змістовим модулем 2	40	10	4					26				
Усього годин	90	22	12					56				

Форми контролю навчальних досягнень

	Поточне тестування та самостійна робота											Сума
	Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2					
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	
Бали	10	7	10	10	7	10	11	8	11	8	8	100

Методичне забезпечення

1. Земельне право: Програма вибіркової навчальної дисципліни підготовки спеціалістів за напрямком знань 01. Освіта 03. Гуманітарні науки спеціальності 01403. Середня освіта. Історія.

2. Земельне право: Інформаційний пакет матеріалів для студентів за напрямком знань 01. Освіта 03. Гуманітарні науки спеціальності 01403. Середня освіта. Історія.

3. Плани практичних занять з курсу «Земельне право» для студентів за напрямком знань 01. Освіта 03. Гуманітарні науки спеціальності 01403. Середня освіта. Історія.

4. Завдання для самостійної роботи з курсу «Земельне право» для студентів за напрямком знань 01. Освіта 03. Гуманітарні науки спеціальності 01403. Середня освіта. Історія.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

Нормативна база

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 10.05.2020).
2. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 01.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 05.06.2020).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 23.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.06.2020).
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Дата оновлення: 23.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 05.06.2020).

5. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 23.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 05.06.2020).
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 23.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.06.2020).
7. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 29.04.2020).
8. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення: 21.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 05.06.2020).
9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 28.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 29.04.2020).
10. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр> (дата звернення: 21.09.2020).
11. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 21.09.2020).
12. Житловий кодекс Української РСР: Закон України від 30.06.1983 р. № 5464-X. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 10.05.2020).
13. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20> (дата звернення: 10.05.2020).
14. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 р. № 157-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20> (дата звернення: 10.05.2020).
15. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. Дата оновлення: 23.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 05.06.2020).
16. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. Дата оновлення: 19.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18> (дата звернення: 05.06.2020).
17. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення: 05.06.2020).
18. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17> (дата звернення: 21.09.2020).
19. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Дата оновлення: 01.03.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 10.05.2020).
20. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 21.09.2020).
21. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. Дата оновлення: 25.03.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17> (дата звернення: 21.09.2020).
22. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 10.05.2020).

23. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. Дата оновлення: 13.08.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (дата звернення: 21.09.2020).
24. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V. Дата оновлення: 27.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (дата звернення: 10.05.2020).
25. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV. Дата оновлення: 28.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15> (дата звернення: 05.06.2020).
26. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 10.05.2020).
27. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (дата звернення: 21.09.2020).
28. Про використання земель оборони: Закон України від 27.11.2003 р. № 1345-IV. Дата оновлення: 05.12.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (дата звернення: 21.09.2020).
29. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15> (дата звернення: 10.05.2020).
30. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV. Дата оновлення: 06.11.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15> (дата звернення: 10.05.2020).
31. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. Дата оновлення: 15.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15> (дата звернення: 10.05.2020).
32. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV. Дата оновлення: 10.06.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15> (дата звернення: 10.05.2020).
33. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15> (дата звернення: 10.05.2020).
34. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15> (дата звернення: 21.09.2020).
35. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15> (дата звернення: 21.09.2020).
36. Про електронні док-ти та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 05.06.2020).
37. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. Дата оновлення: 28.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 10.05.2020).
38. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. Дата оновлення: 05.04.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15> (дата звернення: 10.05.2020).
39. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 05.06.2020).
40. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 10.05.2020).
41. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. Дата оновлення: 28.04.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 10.05.2020).

- 10.05.2020).
42. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121- III. Дата оновлення: 29.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 05.06.2020).
  43. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805- III. Дата оновлення: 25.01.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 10.05.2020).
  44. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність: Закон України від 23.12.1998 р. № 353-XIV. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14> (дата звернення: 21.09.2020).
  45. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14> (дата звернення: 10.05.2020).
  46. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 14.05.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 20.05.2020).
  47. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 29.04.2020).
  48. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-XII. Дата оновлення: 04.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12> (дата звернення: 10.05.2020).
  49. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12> (дата звернення: 10.05.2020).
  50. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-XII. Дата оновлення: 25.07.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12> (дата звернення: 10.05.2020).
  51. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення: 18.12.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 10.05.2020).
  52. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII. Дата оновлення: 24.01.1995. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12> (дата звернення: 29.04.2020).
  53. Питання функціонування електронної торгової системи з продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність): Постанова КМ України від 02.10.2019 р. № 865. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2019-п> (дата звернення: 05.06.2020).
  54. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень: Рішення Вищої ради правосуддя від 19.04.2018 р. № 1200/0/15-18. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3018910-18> (дата звернення: 05.06.2020).

Базова література

1. Банкрутство в запитаннях і відповідях: посібник / ред. Ю.Ю.Попов, А.С.Волков, І.С.Ніколаєв. Київ: Лопатіна О.О., 2017. 160 с.
2. Барабаш Н.П., Ващишин М.Я., Федорович В.І. Земельне право України: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2013. 172 с.
3. Бобкова А.Г., Черкаська Н.В. Земельне право України: конспект лекцій в схемах та таблицях: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Донецьк: Світ книги, 2013. 172 с.
4. Бурцев О.В. Правові засади вирішення межових земельних спорів: монографія. Харків: Мадрид, 2017. 195 с.
5. Бутирська І.А. Правовий статус учасників справи про банкрутство: монографія. Чернівці: Технодрук, 2017. 182 с.
6. Договір комерційної концесії: теорія, законодавство, судова практика: монографія / Г.О.Андрощук та ін.; за ред. Н.М.Мироненко. Київ: Інтерсервіс, 2018. 210 с.

7. Дуравкіна Н.І. Земельне право у схемах і таблицях: навч. посіб. Суми: Мрія, 2018. 99 с.
8. Земельне право України: навч. посіб.; 2-ге вид., перероб. і допов. / І.І.Каракаш та ін.; за ред. І.І.Каракаша, Т.Є.Харитонової. Одеса: Юридична література, 2017. 585 с.
9. Земельне право України: підручник / М.В.Сідак та ін. Ужгород: Гельветика, 2014. 519 с.
10. Земельне право України: підручник / М.В.Шульга та ін.; за ред. М.Г.Шульги. Харків: Право, 2013. 519 с.
11. Землевпорядний процес: навч. посіб./ А.М.Третяк та ін. Херсон: Олді-Плюс, 2018. 273 с.
12. Іванський А.Й. Нормативно-правове регулювання реєстраційної діяльності: комент. довід. Одеса: Гельветика, 2019. 627 с.
13. Кеча А.С. Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: монографія. Одеса: Фенікс, 2016. 205 с.
14. Кодекс України з процедур банкрутства. Господарський процесуальний кодекс України / уклад. О.В.Ковальський. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 350 с.
15. Коротюк О.В., Чижмарь К.І., Журавльов Д.В. Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Алгоритм роботи нотаріуса: практ. посіб. / за заг. ред. К.І.Чижмарь. Київ: ОВК, 2018. 182 с.
16. Кузьменко Н.О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин: монографія. Київ:Правова єдність:Алерта,2018. 263 с.
17. Кулинич А.П. Землі міських територіальних громад: проблеми формування правового режиму: монографія. Київ: ТАЛКОМ, 2019. 267 с.
18. Кулинич О.П. Захист права приватної власності на землю: цивільно-правові аспекти: монографія. Вінниця: Рогальська І.О., 2016. 230 с.
19. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 275 с.
20. Макарова В.В. Теорія обмежень: сфера продуктивного землекористування: монографія. Суми: Університетська книга, 2019. 177 с.
21. Мироненко І.В. Інститут права сусідства: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. 343 с.
22. Міловська Н.В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва ім. Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2019. 487 с.
23. Мірошніченко А.М. Земельне право України: підручник: 3-ге вид., допов. і перероб. Київ: Правова єдність: Алерта, 2013. 511 с.
24. Набуття і реалізація прав на землю в Україні: навч. посіб. / А.Й.Годованюк та ін.; за ред. І.І.Каракоша. Одеса: Юридична література, 2016. 328 с.
25. Нестеренко Г.Б., Таратула Р.Б., Ступень Н.М. Містобудівний кадастр: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 250 с.
26. Новаковська І.О., Стецюк М.П., Капеліста І.М. Землеустрій: навч. посіб. Київ: НАУ, 2019. 222 с.
27. Перович Л.М., Перович І.Л., Сай В.М. Кадастр територій: підручник. Львів: Вид-во Львів. політехніка, 2019. 242 с.
28. Плотнікова Ю.І. Правове регулювання плати за землю в Україні: монографія. Київ: Гельветика, 2018. 207 с.
29. Принципи цивільного, господарського та адміністративного судочинства: монографія / І.І. Брус та ін.; за ред. І.М. Козьякова. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2018. 257 с.
30. Резнікова В.В. Господарсько-процесуальне право України: курс лекцій. Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2011. 225 с.
31. Резнікова В.В., Россильна О.В. Посередництво і представництво в господарському праві та процесі України: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2016. 215 с.
32. Ріпенко А.І., Пашенко О.М. Земельне право України: загальна частина: навч. посіб. Одеса: Удача, 2013. 80 с.
33. Самойленко Л.В. Державний земельний кадастр: навч. посіб. Київ: НАУ, 2019. 159 с.

34. Тревогого І.С., Дутчик М.М., Ільків Є.Ю. Державний земельний кадастр: підручник; 2-ге вид., випр. і допов. Ів.-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 280 с.
35. Третяк Т.О. Добросусідство в земельному праві України: монографія. Київ: Правова єдність: Алерта, 2019. 367 с.
36. Харитонова Т.Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Юридична література, 2016. 422 с.
37. Шульга А.М. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 668 с.
38. Шуміло О.М. Земельне право України (у схемах): навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2017. 287 с.

Допоміжна література

1. Актуальні проблеми юрисдикційного захисту приватних прав та інтересів в умовах судової реформи: зб. наук. пр. / В.І.Бобрик та ін.; за заг. ред. В.І.Бобрика. Київ: НДППіП ім. Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2017. 135 с.
2. Бабаскін А.Ю. Кредитні відносини у цивільному праві України: монографія. Київ: Талком, 2018. 569 с.
3. Гайдулін О.О. Європейське контрактне право (заг. частина): курс лекцій. Київ:КНЕУ, 2008. 277 с.
4. Горещкий О.В. Процедури примирення в цивільному судочинстві: монографія. Київ: Логос, 2019. 151 с.
5. Долинська М.С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: ЛДУВС, 2019. 651 с.
6. Журавльов Д.В., Коротюк О.В., Чижмарь К.І. Векселі в нотаріальній практиці. Протести векселів: практ. посіб. / за ред. К.І.Чижмарь. Київ: ОВК, 2020. 76 с.
7. Каламайко А.Ю. Електронні докази в цивільному процесі: монографія. Харків: Право, 2017. 176 с.
8. Корнєєв Ю.В. Земельне право: навч. посіб.; 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літ-ри, 2011. 248 с.
9. Коротюк О.В. Нотаріальне посвідчення договорів. Практичні рекомендації: навч.-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 319 с.
10. Місяць А.П. Відчуження майна особою, якій воно не належить на праві власності: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2015. 143 с.
11. Олійник О.Б. Документування господарсько-договірної та господарсько-претензійної діяльності: навч. посіб. Київ: Алерта, 2006. 140 с.
12. Пацурія Н.Б., Войцеховська І.М., Головачова А.С. Правове регулювання діяльності у сфері страхування та перестраховування: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Ліра-К, 2017. 254 с.
13. Перович Л.М., Губар Ю.П. Оцінка нерухомості: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і допов. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2016. 298 с.
14. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні: підручник. Київ: Ін Юре, 2011. 560 с.
15. Помічник юристу: зразки юридичних документів / Є.М.Кучерук та ін.; за заг. ред. Є.О.Харитонова, О.І.Харитонової. 2-е вид., допов. та перероб. Харків: Одиссей, 2013. 304 с.
16. Понікаров В.Д., Попова С.М., Попова Л.М., Назаренко Д.В. Правове забезпечення, організація та захист господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2012. 328 с.
17. Право власності на житло в Україні: доктрина та реалізація: монографія / О.Д.Крупчан та ін.; за заг. ред. О.Д.Крупчана, В.В.Луця. Київ: НДІ приватного права і підприємництва ім. Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2016. 244 с.
18. Проблеми правової відповідальності: монографія / А.П.Гетьман та ін.; за ред. В.Я.Тація,

- А.П.Гетьмана, В.І.Борисової. Харків: Право, 2014. 345 с.
19. Спасибо І.А. Набуття права власності: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва, 2009. 170 с.
  20. Утехін І.Б. Виконання договорів з передачі майна у власність. Чернівці: Місто, 2015. 271 с.
  21. Хорт Ю.В. Статутний капітал акціонерного товариства: захист інтересів учасників акціонерних правовідносин: монографія. Харків: ФІНН, 2010. 272 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>).
2. Верховна Рада України (<http://www.rada.gov.ua>).
3. Верховний Суд України (<http://www.scourt.gov.ua>).
4. Вищий господарський суд України (<http://www.arbitr.gov.ua>).
5. Урядовий портал – єдиний веб-ресурс органів виконавчої влади України (<http://www.kmu.gov.ua>).
6. Вища рада юстиції України (<http://www.vru.gov.ua>).
7. Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України (<http://www.gdo.kiev.ua>).
8. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України (www.kmu.gov.ua)
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України (www.mfu.gov.ua)
10. Офіційний сайт Національного банку України (www.nbu.gov.ua)
11. Офіційний сайт Верховної Ради України (www.rada.gov.ua)
12. Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України (www.sta.gov.ua)
13. Офіційний сайт Державного комітету статистики України (www.stat.gov.ua).
14. Інформаційний центр Міністерства юстиції України (<http://www.informjust.kiev.ua>)
15. Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець" (www.pravoznavec.com.ua)
16. Бібліотека Верховної Ради України (<http://www.rada.kiev.ua>).
17. Державна науково-технічна бібліотека України (<http://www.gntb.n-t.org>).
18. Наукова бібліотека Національно університету «Києво-Могилянська академія» (<http://www.ukma.kiev.ua>).
19. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).
20. Національна Парламентська бібліотека України (<http://www.nplu.org/>)
21. Наукова бібліотека ім М.Максимовича (<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>)
22. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка (<http://library.lnu.edu.ua/bibl/>)